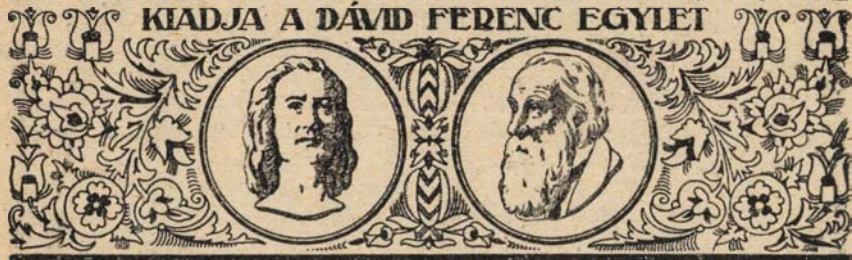

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENC EGYLET

Alapította: Dr. BOROS GYÖRGY.

Beköszöntő.

Kedves Olvasó! Mikor keresztényi unitárius szívünknek túl-
áradó érzésével bekopogtatunk ajtódon az új esztendőnek minden
jó kívánatával, engedd meg, hogy figyelmed a következőkre hívjuk
fel: A Dávid Ferenc Egylet ezelőtt 40 évvel született s lapunkat,
az Unitárius Közlönyt dr. Boros György ezelőtt 37 évvel alapította
az egylet kebelében és kiadásában. Soha el nem muló hálával tar-
tozunk neki azért, hogy 37 éven keresztül e lapot lámkadatlan buz-
galommal, odaadó lelkesedéssel szerkesztette, irányította s juttatta
el azokhoz, akik az erdélyi közművelődés fejlődésének, a vallás-
erkölcsi élet gyarapodásának hivei, barátai voltak. Amint e lap
multjából megállapítható, dr. Boros György mindenkori törekvése
az volt, hogy egyfelől ismereteket nyújtson s példaképpül állítsa
előnkbe angol és amerikai unitárius hittestvéreink életét, munkás-
ságát; másfelől pedig népünket saját benső értékeivel ismertesse
meg s ezáltal önmegbecsülésre s nemes cselekvésre sarkalja.
E munkában a fölvilágosodásnak, a haladásnak volt az embere s
ma elmondhatjuk, hogy e nemes tevékenység nélkül nagyon sze-
gény lett volna a mi életünk mind vallási, mind erkölcsi, mind
szellemi, mind népi tekintetben. Fölsimerte s megismertette a férfi
és női hivatást egyaránt, értékelte a családi élet szentségét és me-
legségét, istápolta a templomot és az iskolát és forrón szerette azt
a népet, amelyből született, amelyért munkálkodott, amelyhez Te
is tartozol, k. olvasó. Hangsúlyozta az egyesületi élet fontosságát,
a társulás előnyeit s azon fáradozott, hogy egyházunk társadalmi
élete egészséges legyen s másoknak is például szolgálhasson. Mint
iákllya, azért lobbogott, hogy fejlődjék a magyar, nemesedjék az
unitáriusság s benső kulturális értékével legyen versenytársa mind-
azoknak, akik amaz Istenországát munkálni vannak hivatva. Egy
anyagilag is gazdag, boldog nép lebegett szemei előtt s örömmel
látta, ha valamicske haladást itt és ott felfedezhetett.

Ezeknek felismerése és elismerése mellett azon alkalomból, hogy dr. Boros György eddigi főszerkesztő az Unitárius Közlöny szerkesztését a D. F. E. választmányában átadta dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffi Márton és dr. Varga Béla tanároknak, szükségesnek látjuk annak kinyilvánítását, hogy mi e lap alapítójának kitartó munkásságát nemcsak csodáljuk, hanem azért népünk nevében neki hálás köszönetet is mondunk. Biztosítani óhajtjuk őt afelől, hogyha szorongatott egyházunkat, Dávid Ferenc Egyletünket és mindenekfelett népünket nem szeretnők határtalan szeretettel s azért mindent megtenni nem akarnánk, nem vállaltuk volna e lapnak további szerkesztését.

Mivel azonban szívünk szüntelenül évszázados művelődésünk és valláserkölcsei életünk fennmaradásáért és fejlődéséért dobog, mivel népünket, e nagyra hivatott s épen ezért oly erősen próbára tett népet annyira szeretjük, érette, egyházunkért s életünk becsületéért bármire készek vagyunk. Forró óhajtásunk, hogy közvetlenül népünk szívéhez férközzünk, azt megértsük s magunkat azzal megértfessük. Hogy így mindannyian megértsük azt is, hogy a jó Isten, a mi édes jó Atyánk itt Erdélyben — s bárhol a világon — az unitárius életnek értéket tulajdonít. Mint erdélyi magyar unitáriusok tovább akarunk haladni régi alapjainkon, hagyományainkhoz ragaszkodva, de folyton megújulásra is törekedve, hogy lehessünk minden időnek megértő, munkás gyermekei. Egy Isten, akihez imádkozunk, egy birodalom: az Istenországa, amelyért munkálkodunk s egy állapot, a testvéri szeretet, amit megvalósítani törekszünk.

E célból lapunkban azon leszünk, hogy egyszerű formában, fokozatosan kifejtsük az unitárius valláserkölcsei élet értelmét s ezáltal megmutassuk népünknek magasztos elhívását. Gondoskodni fogunk arról, hogy az unitárius életeszmény gyakorlati megélése minél szélesebb körben biztosítva legyen (misszió). Népünk (olvasó közönségünk) számára megfelelő irodalmi termékekről (olvasnivaló) gondoskodni óhajtunk s a templom, iskola és egyház, valamint más egyházi intézmények eseményeit és állapotát ismertetni fogjuk. Egyszóval mindenoldalu anyagot, tájékoztatást és segítséget akarunk adni k. olvasóinknak abból a célból, hogy keresztény, magyar unitárius élethívatusunkat mindannyian felismerhessük s annak megvalósítását a jó Isten segítségével minél jobban megközelíthessük.

Minden nemes szívet, minden munkás kezet, minden segédelmet hálával és köszönettel veszünk s örülni fogunk, ha nemes feladatunk megoldásában osztozni fog velünk minden jó barát, népünknek minden jóakarója.

Az Isten a jókat soha el nem hagyja, félelem nélkül munkára fel!

Kolozsvár, 1924. december 24.

**Dr. Kiss Elek, Pap Domokos,
Pálffi Márton, Dr. Varga Béla.**

Olvasóinkhoz!

Egyletünk választmánya a nyomdai árak állandó emelkedésére való tekintettel az évi előfizetési díjat kénytelen volt 40 leura fel-
emelni. Lapunk így is olyan olcsó, hogy e csekély összegből még
megfeszített takarékossgal is nehezen lehet kijönni. Számítunk
azonban előfizetőink számának jelentékeny gyarapodására. Ez az
egyetlen mód arra, hogy a csekély előfizetési összegért külsőleg is
tetszetősebb kiállítású lapot adhassunk. Legfőbb óhajunk volna,
hogy lapunk terjedelmét növelhessük s esetleg a kéthetenként való
megjelenést is idővel tegyük lehetővé. Kérjük azért olvasóinkat, hogy
karolják fel az Unitárius Közlöny ügyét s tegyék lehetővé, hogy
előbb jelzett terveinket megvalósíthassuk.

Azok, akik az 500 leu alapítói díjat Egyletünkhöz befizetik,
a lapot ingyen kapják. **A szerkesztők.**

TŰZHELY MELLETT

Az anyai szeretet.

**Igazán szeretni csak az anya szeret,
Férfi meg sem érti ezt a szeretetet.
Egyszer egy anyát, ki fiát elvesztette,
A pap vizsgálta, dorgálta, infekte:
— „Leányom, ne véskezz, szedd össze magadat,
Ábrahámtól tanulj hitet, bizodalmat.
A gyermek az élet értelme, jutalma,
De az Úr kívánta s az apa — od' adta.”
— „Oh, atyám, meglehet... más a férfi dolga,
De a nyától ilyet az Úr sem kért volna.”**

Franciából Millevoye után Várfalvi.

Legyen Szabadság!

I.

1566-ik esztendőnek kezdetén, egy szép téli reggelen ünnepies
csöndben gyülekeztek fel classisaikba a kolozsvári híresneves főiskola
diákjai. A rector-professor, Károlyi Péter előző napon értésükre
adta, hogy a püspök, Dávid Ferenc meg fogja látogatni az iskolát.

Magának a rectornak e napon a legfelsőbb osztályban kellett
leckéket tartania. A hittant tanította.

Az ő külsején is ünnepi komolyság ült, mikor bement az osz-
tályba. Erélyes, parancsoló tekintetét végig hordozta tanítványain:
kiket fog feleletre fölszólítani? Ugy volna szép, ha a feleletek a
püspök színe előtt fényesen sikerülnének. Melyik tanító nem vágyik
ilyes dicsőségre?

Benke János mindenesetre a felelők közt fog lenni. Okos fiu, bátor, megnyerő beszédű s a szent ecclesia egyik tekintélyes, buzgó hívének, Benke Pál szijgyártónak a gyermeke. A püspök számára öröm, a fiu számára dicsőség fog származni a szereplésből.

A rector-professor ilyenformán megállapította a csatáfervet a püspök fogadására, aztán elkezdte magyarázatait. De már jött is a püspök. Helyet foglalt a pulpituson és intett, hogy folytassák a munkát. A rector a kérdezésre tért át.

— Domine Benke, mit tanít a mi igaz hitünk az Isten lényéről?

— A mi hitünk szerint Isten állatjában egy, személyében három! — felelt az ifju bátor szóval.

A püspök jóakaró mosollyal emelte óvára kezét.

— Fiam, a szentírás nem tesz olyan megkülönböztetést, hogy isten állatjában egy, személyében pedig három volna. A szentírás azt mondja: *Isten lélek*...

A rector meglepődve nézett a püspökre. Talán valami félreértésről van szó? Vissza akarta zökkeníteni a kérdést a megkezdett kerékvágásba: *a szentháromság* alaptételére.

— Isten lélek, mi következik ebből? — adta föl az újabb kérdést.

— Isten lélek, tehát a szentlélek Isten... — felelt Benke János.

A püspök most komoly tiltakozással rázta meg fejét.

— Édes fiam, ez megint nem úgy vagyon. A szentírás szavát nem szabad kiforgatni igaz rendjéből. A szentírás pedig azt mondja: Isten lélek, tehát lélekben és igazságban kell imádni...

Kinos csönd következett. A diákok zavartan révedtek maguk elé. Hisz ez a rector tanítása ellen való célzatos támadás. Ha ugyan nem több annál is... Rég suttogják, hogy a püspök Soci-nusnak, Servetonak s más félelmes hírű Krisztus-tagadóknak a könyveit tanulmányozza.

A püspök tovább fejtegette a kérdést. A vallás örök igazságait ki kell szabadítani a dogmák börtönéből, le kell törölni róluk az évszázadok rozsáját. A szentírás és a józan ész új fényességeket ígérnek. A reformáció nem fejeződött be: új igazságok vannak utban...

A leckeóra végéhez közeledett. A püspök fölállt, bucsut intett a rectornak és a diákoknak.

A rector egyideig dermedten nézett az ajtóra, amelyen a püspök eltávozott. Majd sáppadt arccal föl s alá kezdett sétálni a padok között. A diákok tikkasztó csöndben figyelték lépéit.

Egyszer megállott a padsor előtt. Ajka remegett, de hangja érces zengéssel töltötte meg a termet.

— A püspök ur a szentegyház fundamentumát: a Szentháromság tanát tagadta meg a mai napon. Ugy látszik, végképen hatalmába kerítette a sátán... Én pedig ilyen fő alatt nem kívánok tovább szolgálni, ez volt utolsó leckém ebben az iskolában.

Meghajtotta magát s égő bucsupillantással magukra hagyta tanítványait...

II.

A püspök látogatásának történetét a diákok széthordták a városba.

Benke János, mint a kire dicsőség helyett kudarcot hozott a püspök látogatása, nagy fölindulással ujságolta el családjának az esetet. A rectornek van igaza: eretnokség a püspök beszéde... lázadás a szentegyház ellen... Im a rector fölháborodásában el akarja hagyni az iskolát.

Az öreg Benke nagyon büszke volt jeles fiára, bántotta, hogy a megérdemelt dicséret helyett holmi helyreigazitásokban részesült.

— Szó sincs róla, Károlyi Pétert nem engedjük el az iskolától — mondotta. — A püspök urnak módját kell lelnie, hogy a rector lelkét megnyugtassa... Még ma szóvá teszem a céhgyűlésben az ügyet.

Judith, a János diák hajadon nénje, más véleményen volt.

— Mielőtt a céhgyűlésben szólna édes atyám, előbb Molnos bácsiékkal beszélje meg az ügyet. Együtt jobban meg tudják állapítani a helyes utat-módot...

János diák gunyosan mosolygott.

— Te, persze, nem az öreg Molnos tanácsára vagy kíváncsi, hanem a fiataléra. Számodra nagyobb tudós Molnos Feri, a szócselegény, mint a rector-professor...

A leány elpirult a gunyos hangra.

— Édes öcsém, igen jól tudod, milyen érzés fűz Molnos Ferihez, miért gunyolódol? Nekem igenis fontos dolog, hogy a mi családunk, meg a Molnos-család mindenben egyetértsen...

— Hiszen jól van, jól van! — cirogatta meg szeretettel leánya arcát az apa. Fölkeresem Molnosékat, bizonyosan ők is azon lesznek, hogy Károlyi Péter továbbra is az iskola élén maradjon....

III.

Az öreg Benkének mégis az maradt meg legélénkebben az emlékezetében, hogy az ő kitűnő fiának a tudománya nem talált kellő elismerésre a püspök előtt. Molnoséknál is ezt hangoztatta kiváltképen.

— Hogyan igazodjanak el gyermekeink, ha a püspök mást tanít, mint a rector-professor?

— Édes Pál barátom, ha már úgy áll a dolog, hogy a püspök mást tanít, akkor én mégis inkább a püspök tanítását fogadom el.

— No, a fiam más véleményen van! — mondta élesebben Benke Pál. — Ő a rector-professor ur pártján áll. A rector-professor ur az igaz kálvinizmust tanítja...

— Bizonyosra veszem, hogy a püspökünk sem beszél meg-gondolatlanul. Az ő tudománya és buzgósága kimerithetetlen...

Egyébiránt majd elsimul ez a kis ellentét, bizzuk tudós férfiainkra, édes Pál barátom...

Mi tagadás, Benke Pál némi elégedetlenséggel távozott el barátja hajlékából. Ő azt szerette volna, hogy egyszerre a fia pártjára álljon a Molnó-család s ehelyett mintha némi kicsinylés csendült volna ki a szavukból...

De otthon nem akart hangot adni kedvetlenségének. Ezzel csak leányát busitaná.

— Molnosék azt hiszik, hogy ez az eset nem, fog nagyobb bajt fölidézni, várjuk meg nyugalommal a fejleményeket! — mondotta gyermekeinek.

IV.

Abban ugyan teljességgel csalódtak a jámbor hivek, hogy a püspök és a rector-professor között fölvetődött ellentét könnyű szerrel elsimul. „E kis szikrából hatalmas láng gyult, amely tizenöt évnél tovább rázta, forralta Erdély társas életét.”

Dávid Ferenc és Károlyi Péter viharos szellemi tusát indítottak egymás ellen Isten lényének meghatározása felől. A vita, mint a zajló folyó, két félre osztotta a lakosságot. Barátok fordultak egymás ellen, családok boldogsága zavarodott meg.

Milyen szenvedést zuditott ez a lelki háboruság a Benke Pál leányára, Judith leányzóra! Atyja és öccse a Károlyi Péter pártján, a szentháromság hivei között maradtak, szerelmese Molnos Feri és ennek családja a Dávid Ferenc egy igaz Istenről szóló magyarázatát fogadták el.

— Nem engedlek olyanok közé, akik tagadják Krisztus istenségét! Pokolba való eretnekek! — korholta kesergő leányát Benke Pál. — Vedd le az eszedet Molnos Feriről...

Károlyi Péter csakhamar elhagyni kényszerült Kolozsvárt. Debreczen városába ment, a Kalvint-követők főhelyére, segítséget toborzani a szentháromság védelmére. Debreczenben a hatalmas szavu, erős indulátu Juhász Péter volt a püspöke. Ehhez folyamodott.

Ekkoriban történt, hogy Benke Pál egy gyülekezetben az öreg Molnos füle hallatára így nyilatkozott:

— Kálvin János máglyára küldte a Krisztus-tagadó Serveto Mihályt, Juhász Péter majd máglyára küldi Dávid Ferencet. Gondolom, hogy a Dávid Ferenc követői is elveszik méltó jutalmukat a Krisztustagadásért...

— Minden vallásnak vannak vértanúi, mi is töredelmes szívvel fogunk szenvedni az egyigaz-Istenért! — jegyezte meg csendesen Molnos Ádám.

V.

Dávid Ferenc ez alatt lankadatlan hévvel hirdette az unitárius hitet. Hitvitákat rendezett, könyveket adott ki, lelkesen prédikált a kolozsvári nagy templomban.

A fejedelem, János Zsigmond is hű figyelője volt a lánglelkű pap ige hirdetésének. Mind világosabb lőn, hogy az új tanítás tüzes igéi hatalmukba ejtették a fejedelem lelkét. Csakhamar nyilván is megvallotta hitét és vele együtt unitáriusokká lettek az ország főméltsóságai.

Dávid Ferenc pedig a fejedelmi udvar ünnepelt prédikátorává! Ellenfelei, akik Debrecen hatalmas püspökétől várták a megtorlást, riadtan bujtak össze. Mire fogja használni a fejedelem papja nagy befolyását?

Most aztán az unitáriusok beszéltek hangosan a társaságokban.

— No, Benke Pál, vajjon még fogja-e égetni a te Juhász Péter püspököd az unitárius fejedelem papját? — hányták szemére a szijgyártónak fenyegetőzéseit.

A Dávid Ferenc ellenségeinek aggodalma 1568-nak elején kínos rettegéssé növekedett. A sokféle vallás ügyeinek rendezése végett a fejedelem országgyűlést hirdetett Torda városába.

Nyilvánvaló volt, hogy az országgyűlésen az unitáriusok lesznek többségben: mire fogják fölhasználni hatalmukat? Nem fog-e vér omlani?

Hiszen előre lehet tudni: az fog történni, amit Dávid Ferenc sugalmaz hivei seregének. Neki pedig elég oka van, hogy ne kimélje gonyolódó elleneit.

Benke Pál a legrosszabbra volt elkészüve.

— Édes fiam — mondotta János fiának — ki tudja, milyen szenvedések fognak ránk zudulni... Legjobb volna sietve elhagynunk Kolozsvárt.

— Hová mennénk, édes atyám?

— Debreczenbe, lelki atyánkliai közé. Károlyi Péter szívesen fog látni...

A fiu szeme könnyel telt meg.

— Nékem nincs ott mit keresnem, édes apám — mondta bus hangon. — Immár idegenek ők az én lelkemnek...

— Mit beszélsz, fiam?

A fiu nagy kinnal vallotta meg:

— Apám, nagy dolog történt velem, minek titkolnám tovább... Addig tűnődtem, tusakodtam, hogy Saulusból Paulussá lettem... minden kényszerítés nélkül a Dávid Ferenc egy Istenének hitére tért a lelkem...

— Szerencsétlen, mit beszélsz? Az unitáriusok közé akarsz pironkodni?

— Nem, azt most nem teszem... Gyávaságra magyaráznák, nem hinnék el, hogy komoly meggyőződésből cselekszem. Majd ha átéljük ezeket a félelmes napokat...

— Ha átéljük... De hátha belepusztulunk?... Tudod, mennyi vér folyt már a napnyugati országokban a vallásért.

— Legyen meg Isten akaratja, én itt maradok — hajtotta le csüggedten fejét az ifju.

VI.

A tordai országgyűlés hatodik napján futár érkezett Tordáról Kolozsvárra: Dávid Ferenc még aznap délután hazaérkezik az országgyűlésről s legott beszélni kíván a polgárságnak, várják a város kapujában. Szájról-szájra adták a hirt és az összes unitáriusok ki- gyülekeztek a várfalak elé. Most dől el azok sorsa, akik ellenségei és üldözői voltak az egyisten hitének...

Ezek közül sokan otthon remegtek és várták végzetüket. Benke Pál azonban és a tia kimentek a Dávid Ferenc fogadására. Szemtől-szembe akartak nézni sorsukkal.

Dávid Ferenc megérkezett a mondott időre. Leszállott a sze- kérről és egy hatalmas kerek köre állt fel. Halotti csend támadt.

A fejedelem papjának ajkán megindult a szó, mint zugó szél- nek zendülése.

— Hiveim s ti máshitűek, mindenrendű népe Kolozsvár vá- rosának! Nagy örömet mondok nektek: az országgyűlés úgy hatá- rozott, hogy *a vallás dolgában legyen szabadság!* A prédikátorok minden helyeken hirdessék az evangéliumot, ki-ki az ő értelme szerint. Nem engedtetik meg senkinek, hogy a tanításért mást bár- kit is fogsággal, üldözéssel fenyegetsen, mert a hit Isten aján- déka!...

A tömeget először szótlanságra hüvölték a magasztos szavak, de aztán kitörő lelkesedéssel ismételték Dávid Ferenc szavát:

— *Legyen szabadság!... Legyen hitszabadság!...*

Az ifju Benke fölmagasztosult, fénylő tekintettel fordult atyjához:

— Ez az igazi evangélium: a szabadság, a lélek szabad- sága...

Az apa meghatottan bólíntgatott:

— Kövesd fiam, ha lelked úgy kívánja... én téged foglak követni...

Judith leányzó még aznap találkozott szerelmesével, Molnos Ferivel és boldogan ujságolta el atyjának meg öccsének lelke- fordulását. Vége szakad a két család haragjának; mert immár sza- badság van és a szerető szívek egymásra borulhatnak.

Nemcsak a Benke-család, hanem Kolozsvárnak mindenrendű népe a lelki szabadság Istenéhez hódolt azon a napon...

Gyallay Domokos.

Pályatétel. A missziói bizottság dr. Kaáli Nagy Árpád f. ü. gondnok ur hozzájárulásával az általa tett kétezer (2000) leus pá- lyázatot 1925. július 31-ig meghosszabbítja. A már kihirdetett pályatétel a következő: „Az unitárius lelkész hivatásos teendői nap- jainkban — a szószéki munkán kívül.” A munka 5 ivnyi terjedelmű lehet. A szokásos pályázati feltételek megtartandók.

Tudósítás és kérelem. Tisztelettel jelentem mindazon egy- házközségeknek és egyeseknek, akik „Az isteni törvény útja” című művet, mely hevezet az Ótestamentumba s annak vallási és erkölcsi

felfogásával ismertet meg, — óhajtják megvásárolni, 1925. év januárjában intézkedjenek, mert azután 150 leunál jóval magasabb áron kapható csak a munka, amennyiben kapható lesz. Akik a könyvet megkapták, sziveskedjenek sürgősen beküldeni az árát.

Buddhizmus és kereszténység címen egy kb. 12 ives (200 oldal) munkát óhajtának kiadni, melyet angoiból fordítottam magyarra. Az eredeti mű írója dr. Carpenter, ki az összehasonlító vallástudomány világhírű munkása s e művét 1923-ban adta ki. Az intelligens nagyközönség is könnyen olvashatja eme nagyon érdekes munkát. A szíves figyelmet már most felhivom e munkára.

Dr. Kiss Elek.

Egyleti élet és munkásság.

Az alapszabályok jóváhagyása ügyében a következő végzést kaptuk :

Tribunalul Cluj.

Dos. 4033/924.

Deciziune.

Intru-cât Soc. David Ferenc, Asociația literară Unitară și Cercul preoților unitari nu sunt decât Secțiuni ale Bisericeii Unitare, Tribunalul respinge cererea de ale înscrie în registrele persoanelor juridice, Biserica unitară nefiind o persoană juridică de interes privat.

Cluj, la 3 Nov. 1924.

Leonidiu Petrescu

prim președinte.

Danilescu

jud. ref.

Magyarul: Végzés. Amennyiben a Dávid Ferenc-Egylet, Unitárius Irodalmi Társaság és az Unitárius Lelkészkör nem egyebek, mint az unitárius egyház tagozatai, a Törvényszék visszautasítja a jogi személyek jegyzékébe való fölvételük iránti kérést, mert az unitárius egyház nem magánérdekű jogi személy. Kmf. Aláírások.

Ennek értelmében a Dávid Ferenc-Egylet mindenütt szabadon folytathatja működését. A döntést áttettük az E. K. Tanácshoz azon kéréssel, hogy hitelesített másolatát, mint Egyházi Főhatóság küldje meg összes egyházközseinknek, hogy az Egylet működésének akadályozása esetén tudják felmutatni. Amennyiben a helyi hatóságok itt-ott mégis megakadályoznák az Egylet működését, úgy kérjük ezeknek az eseteknek sürgős bejelentését, hogy jogainknak az illetékes forum előtt érvényt szerezhessünk.

Vidéki egyleteink működéséről mindig pontos és megbízható tudósítást óhajtván kapni, az egyes körök Egyleteinek vezetőségét ez uton kérjük, hogy értesítsenek, kit óhajtának a kör hivatalos tudósítójának, a kívül aztán rendes és állandó levelezést folytathatunk.

Kolozsi fiókegyletünk, mely mint ilyen, a budapesti után az első egyházközségi alakulás volt, állandóan szép és figyelemreméltó munkásságot fejt ki. Ujjonnan vásárolt tágas és szép épület

áll rendelkezésükre, melynek egyik termét Kiss Sándor lelkész neje sz. Papp Erzsébet szépen kifestett asztallal és padokkal butofozta be saját költségén, mintegy 4—5 ezer leu értékben. Dec. 21-én este volt az így felszerelt teremben első gyűlésük, mely alkalommal az Egylet tagjai melegen ünnepelték jeles papnéjukat, aki nemcsak szellemi vezetője az Egylet munkájának, hanem ily szép anyagi áldozatot is hozott. Helyszüke miatt nem közölhetjük a kedves ünnepély lefolyását, de mi is csatlakozunk az örvendezőkhöz s kérjük az Egylet további buzgó munkálkodását.

A marosköri D. F. Egylet dec. 14-én a ref. koll. disztermében felolvasó ülést rendezett, amelyen a városból és a vidékről nagyszámu szép és előkelő közönség jelent meg. A helyi szereplőkön kívül (Dr. Péterffy Áron, Kovács Béla, Zsakó János, Dobránszky Klára és Nagy Irma), a központi Egylet részéről dr. Kauntzné Engel Ella urnő és a főtitkár utaztak le a gyűlésre, hol előadásokat tartottak. Az erkölcsi és anyagi siker a lehető legszebb volt. A helyi közreműködőknek ez uton is hálás köszönetünket és elismerésünket nyilváníthatjuk egyietünk részéről,

A firtosmartonosi D. F. E. nőszövetsége a jövő évre 24 nőelőfizetőt jelentett be lapunkra. A nőszövetség nov. 9-én a D. F. E. megalapításának 40 éves évfordulójára műsoros estélyt rendezett s ezen kívül is két összejövetelt tartott.

A homoródszentpáli D. F. E. nőszövetsége ez évben is minden vasárnap megtartotta összejöveteleit. Szabó József és neje elhalt kislányuk emlékére alapot tettek a nőszövetségéhez.

Karácsonyfa-ünnepélyt rendezett a kolozsvári Nők-szövetsége dec. 21-én d. u. 4 órakor a kollégium tornacsarnokában. A termet a szülők és gyermekek zsufolásig megtöltötték. Püspökünk az öt körülvevő gyermekereghez kedves beszédet intézett, majd imádkozott s a gyermekek is vele együtt mondták az imádságot. Ezután egy bethlehemi játékot adtak elő Végh Erzsike k. a. vezetésével, melynek keretében ő egy tanulságos mesével láncolta magához az áhíthatosan figyelő gyermekereget. Végül az ajándékok kiosztása következett, amikor is a szegényebbek cipőt és ruhát, a többiek almát, diót s apróbb kedves ajándéktárgyakat kaptak. Minden tekintetben sikerült és felemelő ünnepély volt.

A missziói munka.

A misszió jelentése.

Arra való tekintettel, hogy lapunknak e rovatát egyházi misszióink irányítására s népünkkel való megismertetésére szántuk, mindjárt legelején kívánatosnak tartom, hogy tájékoztassam közönségünket a misszió értelme és jelentése felől. Szükséges ugyanis, hogy e rovat vezetője s az olvasó közönség lehetőleg egy értelmet tulajdonítson ugyanannak a szónak s így fogalomnak, hogy minél jobban megértsék egymást.

A missziót magyarul a *küldetés* és *hivatás* szókkal lehet

legjobban visszaadni. A világon sok nagyon elterjedt és kevésbé elterjedt vallással találkozunk. A kereszténység a legelterjedtebb vallások közé tartozik. Eme vallásoknak mind vannak misszionáriusai, akik a célon, a vallás terjesztésén kívül más feladatot nem ismernek. Ezek a misszionáriusok halálmegvetéssel, szent lelkesedéssel, teljes elszántsággal mennek neki a természeti és emberi akadályoknak s ha egyikük kidől, több lép nyomdokába.

Elküldetésüket a vallásalapítókra vezetik vissza s így a keresztények Jézusnak ama mondására, hogy elmenvén tanítsanak s aki megtér, azt kereszteljék meg. (Máthé ev. 28. 19.)

A misszionarius, vagy elküldött mindenkihez küldve van s így bárkit akarhat mesterének, vallásalapítójának hitére téríteni, hogy az illető jó emberré váljék, aki méltó az örökéletre és üdvösségre. Mióta azonban a különböző államok kebelében törvényesen szervezett Egyházak létesültek, a missziói munka két részre oszlott: *külmisszióra* és *belmisszióra*. Külmissziónak nevezzük azt a munkát, amikor a misszionarius az Egyház határain kívül keresi a megtérítendőket s belmissziónak azt, amikor az elküldött, vagy elhívott ember az Egyház keretein belül iparkodik a hiveket a nagy és szent célnak megnyerni.

Nekünk unitáriusoknak első és legfontosabb teendőnk, hogy az Egyház kebelében saját magunkat és hiveinket segítsük arra, hogy kiki úgy gondolkozzék és cselekedjék, hogy általa az Unitárius Egyház valláserkölcsei és művelődési célját megközelíthesse. Nálunk a missziói munka elsősorban belügy, vagyis nekünk a belmissziót kell kiépítenünk.

Értelemzük a belmisszió jelentését közelebről, a mi viszonyainknak megfelelően! A mi egyházunk keresztény Egyház s alapítója, Dávid Ferenc szent elküldetést érzett magában arra, hogy a gondolkodni, érezni, tűrni és szeretni tudó emberek számára megismertesse az evangéliumok tanítását az Új-testamentumban. Maga az unitárius Egyház tehát tökéletesen missziói Egyház, amely az emberiség valláserkölcsei haladását szolgálja minden időben. Ennek az Egyháznak van vezetősége, vannak irányítói, vannak tisztviselői, lelkészei, tanítói, nevelői és hivei, akik együttesen azért küldettek, hogy a haladás és fejlődés munkásai legyenek. Küldettek az Isten által, Jézus által, Dávid Ferenc által s mindazok által, akik évszázadokon át a valásszabadság apostolai, a hitfejlődés szószólói és terjesztői voltak.

Küldetése van tehát egyházunknak, vagy — ha jobban teszik — *hivatása*. Mi mindannyian a mélységekből kelünk fel s a magasságok felé törekszünk. Minden tisztességes gazda gyarapodásra gondol s azért dolgozik. Minden egészséges lélek gazdagodni óhajt szívérzésben és léleg gondolatban, de nemes cselekedetekben is. Bensőnkben mindig szól hozzánk egy hang, hívogat egy szót: az Isten szava. A mélységből a magasságba, a bűnből a jó cselekedetek mezejére; a bánatból az öröm birodalmába, az elcsüg-

gedésből a megújulásra, a hitetlenségből a hit forrásához, a reménytelenségből a remény Atyjához hiv, hívogat állandóan a tökéletes és szerető Isten, a mi édes jó Atyánk. Mindannyian elhívottak vagyunk Egyházunkkal együtt s ezt az elhívást akarja a missziói munka tudatra emelni és folyamatbavétetni mind a vezetők, mind az irányítottak által.

A misszió az én értelmezésem szerint a nemes küldetés, a szent elhivatás s ezt munkálni, erre buzdítani, ennek a módját megkeresni és megmutatni óhajtja lapunk missziói rovatában.

Az elhívott lelkeknek segítségét a küldetés tudatában biztos reménnyel várjuk, mert megvagyunk győződve arról, hogy a mi Unitárius Egyházunknak a jövőben is nagy és nemes küldetése és hivatása van. Nekünk kell ezt munkálni, valóra váltani.

Dr. Kiss Elek.

Javaslat

a missziói munka rendszeressé tételére.

1. A misszió célja és tárgya az egyházi élet minden irányu fellendítése, hogy egyfelől minden egyházi szerv és hivatalos személy pontos és lelkiismeretes hivatást töltsön be a maga helyén, másfelől pedig a hívek összesége valláserkölcsei, az Egyház ügyei iránt mindenben érdeklődő és áldozatkész életet tanusítson.

2. A missziói munka szervei:

a) A misszió *központi* szerve a Kolozsváron székelő missziói bizottság, melynek tagjai:

α) a püspök elnöklete alatt a főjegyző, egyik titkár, a theol. akad. két (2), a Klv. főgimn. egy s az E. K. T.-nak két (2) kiküldöttje;

β) vidéki megbízottjai: minden egyházkör és a ker. főg. egy-egy kiküldöttje.

A bizottság tagjai közül egy előadót választ, aki az ügyeket referálja s a misszió összes szálaít kezében tartja. A missziói bizottság minden illető tagjának (a vidékieknek is) kötelessége az érdekltségében folyó missziói munkát állandóan nyilvántartani s arról a bizottság előadóját kéthavonként részletesen tájékoztatni, az e téren felmerülő hiányokra rámutatni a lehető gyors intézkedés végett.

b) A missziói bizottság feladata véleményezésre kiadott hivatalos ügyek elintézésén kívül a missziói munkának az *egész egyházban való* szervezése és működésben tartása. Hivatalos tagjainak munkásságán kívül igénybe kívánja venni mindazon önkéntjelentkező belsőemberek, vagy világi hívek tevékenységét, akik a missziói munkára kedvet és elhivatást éreznek. Az ilyen munkatársak részvételére nagy súlyt helyez s a részükről felmerülő tervek és munkálatok végrehajtásában segédkezet nyújt. E célból szükségesnek tartja

A) a missziói szellem ápolását belsőembereinkben,

α) továbbképző tanfolyamok rendezése,

β) belsőemberi megbeszélések (konferenciák),

γ) a lelkésznövendékek részére évenként tartandó külön missziói tárgyú előadások által.

B) A missziói szellem felkarolását és terjesztését szóban és írásban.

Szóban: α) keblitanácsi megbeszélések,

β) a hivekkel való közvetlen érintkezés útján.

Írásban: α) állandó lapközlemények,

β) füzetek, alkalmi iratok, könyvek stb. útján.

3. A külmiszió egyelőre azon viszony táplálására és egészséges irányítására szorítkozik, melyet angol és amerikai hitsorsosainkkal régóta fenntartunk.

Szent meggyőződéssel valljuk, hogy ha belmisszióinkat jól végeztük, a kifelé irányuló munka ideje s alkalma is biztosan el fog következni.

A *missziói munka* eddigi tényei röviden az 1924-ik évben: Dr. Kiss Elek és dr. Varga Béla központi kiküldöttek Székelykaálban belsőemberi konferenciát tartottak a keblitanácsi, illetőleg egyházközségi közgyűlés keretében, esetleg istentisztelettel kapcsolatban a hivekkel megbeszélést folytattak Kaálban, Iklandon, Vadadon, Nyárádszentmártonban. Ez alkalommal tette dr. Kaáli Nagy Árpád 2000 leus pályatételét a missziói tevékenység előmozdítása céljából.

Nevezett központi kiküldöttek egy más alkalommal Brassóban tartottak a háromszéki és felsőfehérvári belsőemberekkel s világi jelenlevőkkel egy konferenciát s ezt követőleg a keblitanácsosokkal és hivekkel való megbeszélést folytattak Brassóban, Ürmösön, Alsórákoson, Hévízen és Daikon.

Missziói munka és egyesületi élet.

A kettő szorosan összetartozik s egymást ugyszólván kiegészíti. Mindkettő a hivek szabad, önkéntes tevékenysége az Egyház keretein belül. Mig azonban az első felülről lefelé irányuló s többé-kevésbé a hivatalos tényezők (értve ez alatt a presbiteriumokat is) által végrehajtandó munka, addig az egyesületi élet a hivek egyetemére kiható s a szoros értelemben vett missziói munka mellett a maga sajátos eszközeivel is dolgozó tevékenység. A kettőt azonban nem is szabad elválasztani. A helyesen beindított missziói munkának tulajdonképpen legszebb eredménye a tartalmas és komoly egyesületi élet. Ha ez utóbbit kissé rendszeresebbé és egységesebbé tesszük, legjobban szolgáljuk a misszió céljait.

Tartalmi tekintetben azt a különbséget tehetnők, hogy mig a missziói munka inkább kizárólag a vallásos érzés elmélyítését és a hitbeli megerősítést tekinti feladatának s erre a „komolyabb“ eszközöket is fölhasználhatja, az egyesületi élet tágabb keretekben mozog s munkaköre kiterjeszkedik az élet minden viszonylatára s azt jótékonyan van hivatva irányítani. Az egyesületi élet föladata

tehát az, hogy a hivek minden élettevékenységét összefoglalja s az egyházi élet körébe vonzza s fenntartsa a kapcsolatot és a maga körébe igyekezzék vonni az olyan természetű tényezőket is (pl. a község gazdasági életének bizonyos területeit), melyek látszólag távol állanak s eddig sajnos távol is állottak a szoros értelemben vett egyházi élettől. Maga a missziói munka célját és tartalmát tekintve, jobban hozzásimul az intézményes egyházhoz, az egyesületi élet valamivel távolabb áll, tisztán gyakorlati s az emberi lélek minden kulturális (tehát nemcsak a vallásos) kívánságát kielégíteni akaró munkásság. Épen ezért sok tekintetben nehezebb és kényesebb, mint az előbbi. Sokszor elapozódik, vadhajításokat hajt s eredeti célját szem elől téveszti.

Napjainkban az egyháznak már nemcsak „tanító” feladata van, hanem e mellett a legfontosabb *népnevelő* és *népfenntartó* intézmény, illetve ezzé kell lennie, ha hivatását be akarja tölteni. Az egyesületi életet is e szempontok alá kell állítanunk még inkább, mint eddig és pedig valahogy úgy, hogy bizonyos közös magatartást, közös életfelfogást teremtsünk észrevétlenül is a tagok lelkébe s így munkáljuk meg a lelkeket az egyház céljai számára.

Természetes, hogy ehhez erős és jól működő szervezettség kell, mely a gyülekezet sajátos, egyéni mivoltával is számot kell, hogy vessen; vagyis amelyik nem mindenütt és feltétlenül ugyanazt akarja megvalósítani, hanem a helyi viszonyokkal számolva, egyénenkint és esetenként is használja ki a kedvező alkalmat a cél elérésére. Nekünk, akik kevesen vagyunk, ez a szervezkedési munka nem is volna szabad, hogy nehezen menjen. Ha mi szászok volnánk s nem magyarok, ma már szóba se állnánk se avval az unitárius emberrel, se avval az egyházközséggel, amelyik nem veszi ki a maga részét az egyháztársadalmi életből. Ma már van is e téren némi megmozdulás, a sors pálcája megtanított sok mindenre s mégis csak kezdünk beállani a barázdába.

Fő az, hogy hiveinket győzzük meg arról, hogy az egyház munkája nélkülözhetetlen az ő életükre; hogy az egyháztól nemcsak lelki vigasztalást kaphatnak, hanem gyermekeik jövője és saját maguk élete minden vonatkozásában az egyház horgonyába kell hogy kapaszkodják. Akik a múltban áldoztak az egyházért, azok bizonyára tisztában voltak evvel s míg a mai ember szemét is nem nyitjuk fel e tekintetben, addig nincs jogunk panaszkodni.

Ezt azonban csak a személyes ráhatás által, az emberek minden élettevékenységének, az anyagiaknak is, az egyesületi életbe való bekapcsolásával, állandó és intenzív foglalkoztatásával érjük el. Kívánatos tehát a jövőre nézve, hogy 1. minden egyházközségben alakítsuk meg a Dávid Ferenc Egyletet; 2. hogy ne engedjük az egyeleti életet szétforgácsolódni s e célból 3. állapítsuk meg a D. F. E. egész működésére kiterjedő, azt szabályozó s a helyi szükségleteket is figyelembe vevő munkaprogramja, melynek végrehajtása kötelező erejű kell, hogy legyen idővel minden gyülekezetben. Ez utóbbiról egy közelebbi számunkban megjelenő „Ügy-

rend“ fog általános tájékoztatót adni, természetesen a már meglévő keretek és munka figyelembevételével.

Mindezt egy ember nem csinálhatja meg. Szükség van munkatársakra. Amint rossz pap az, aki hívei nélkül kormányozza az egyházközséget, még ha jól is csinálja dolgát, ép oly rossz egyleti munkás az, aki az íróasztala mellett gondol ki soha végre nem hajtott programokat.

Hogy hol a szervező kéz?! Mindenkinek megvan, meg kell hogy legyen. Paragrafussal ugy sem lehet egyesületi életet teremteni. Aki most is csak a rendeleteket várja, elvesztette a csatát. Mindenki vessen számot magával s legyen ereje, hogy elsősorban saját magát verje fel tespedő tétlenségéből s akkor majd lesz program, mely nem lesz mondva csinált, hanem a lelkek mélyéből születik meg.

Szentmihályi.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

E. K. Tanácsi rendes ülés volt december 11-én. Főbb tárgyai a következők voltak: Titkárok jelentést tettek azokról a tárgyalásokról, melyeken a közoktatásügyi miniszter ur meghívása folytán a református egyház képviselőivel együtt Bukarestben dec. hó 1. és 2-án résztvettek. A miniszter ur nagyjában ismertette velük a magániskolai törvény előzetes tervezetét, melyre részben már akkor, részben pedig pár nappal később az elnökség által írásban benyújtott memorandumban a miniszterrel egyházunk álláspontja közöltetett. A memorandum elküldetett a miniszterelnöknek, külügy-, vallásügy- és kisebbségügyi minisztereknek is. E. K. Tanács a jelentést és memorandumot jóváhagyólag tudomásul vette. — Az Amerikai Unitárius Társulat 100 éves jubileumára való meghívás folytán E. K. Tanács ez ünnepekre az egyház képviselőjeként dr. Boros György főjegyzőt küldte ki, akadályoztatása esetére pedig dr. Kiss Elek teol. akadémiai dékánt. — Az új énekeskönyv kötelező bevezetésének végső határidejéül március 1-ét állapította meg az E. K. Tanács s e tárgyban kántori összejevetelek tartását rendelte el. — December 18-án az E. K. Tanács rendkívüli ülést tartott, azon a nyugdíjintézet ügyrendjét megállapította, a nyugdíjalapok összesítését elrendelte s tudomásul vette, hogy a nyugdíjbizottság elnökké dr. Ferencz Józsefet, alelnökké dr. Gál Kelement, előadóvá Vass Domokost és jegyzővé Patakfalvi Zsigmondot választotta meg.

A karácsonyi ünnepek alkalmával elsőnapján dr. Boros György, másodnapján dr. Varga Béla Kolozsvárt, dr. Kiss Elek pedig Erzsébetvároson és Medgyesen teljesített szolgálatot. Kedves meglepetésül szolgált, hogy a kolozsvári templom fűtve volt. Ormai Kálmán mérnök áldozatkész buzgósággal mintegy 30—40 ezer leu költséggel, pompás fűtőberendezéssel látta el templomunkat.

A bibliai előadások január 14-én, szerdán d. u. fél 7 óra-kor kezdődnek a kollégium emeleti tanácstermében. Az első előadást dr. Boros György tartja.

Az aranyosszéki egyházközségek Dávid Ferenc emlék-ünnepélyein a csoportokra osztott egyházközségek képviseltették magukat egymás ünnepélyein. A várfalvi és rákosi dalárdák kölcsönösen szerepeltek is. Ez az ujtás a különböző egyházközségekbe tartozó hívek egymáshoz való közeledését nagyban előmozdítja.

Harang- és templomszentelés. Deésfalvi egyházközségünk az őszi hálaadó ünnep alkalmával szentelte fel második harangját, melynek költségeihez Járai Béla földbirtokos 10.000 leuval járult hozzá. — Bethlenszentmiklós november 16-án szentelte fel újonnan renovált templomát. Az ünnepélyen, melyen Gvidó Béla köri esperes és több köri lelkész működött közre, dr. Boros György egyházi főjegyző tartotta a fölszentelő beszédet. Az ünnepély után közebéd, este pedig felolvasó-estély volt.

Adományok. Az unitárius Teol. Akad. ifjusága konviktusi segélyezésére a következő adományok folytak be: Kereszturi teologus nap jövedelme 4500 leu, Lőrinczy Domokos lelkész 500 leu, Rédigier Géza lelkész 500 leu, kolozsvári egyházközség gyűjtéséből 247 leu 25 bani, Pál Dénes lelkész 200 leu, Zoltán Sándor lelkész 500 leu, Marosi Márton lelkész 200 leu, Pataki András (aranyosvidéki gyűjtésből) 8175 leu 75 bani, Bálint Ödön lelkész 200 leu, Buzogány Kálmán lelkész 1000 leu, Varga András (Bita) 1541 leu, Joós András (Kisborosnyó) 150 leu, Téglás Albert 100 leu, Ürmösi egyházközség 500 leu. Összesen 18314 leu. A szives adományokat hálással köszönjük s továbbiakat reménnyel várunk.

Szerkesztői üzenet.

Lapunk szellemi részét illető minden közlemény dr. Varga Béla teol. tanár, D. F. E. főtítkár címére küldendő Cluj-Kolozsvár, Unitárius kollegium. Alapító és előfizetői díjak pedig Gálfi Lőrinc teol. tanár, egyleti pénztárnok címére ugyanoda.

Kéziratokat nem adunk vissza. A fel nem használt kéziratokról e rovatban fogunk beszámolni.

Az unitárius naptárról jövő számunkban.

Hivatalos közlemények.

I. Emlékeztető az Unitárius Közlönyben meg nem jelent decemberi köriratokról: 2702—1924. sz. Körirat lelkész afiaihoz és iskolaszékekhez a vallásos élet mélyítése érdekében tett különböző intézkedésekről. — 3438—1924. sz. Körirat lelkész afiaihoz a jelentések alakja tárgyában. — 3572—1924. sz. Körirat lelkész afiaihoz és iskolaszékekhez az új énekeskönyv bevezetése tárgyában. — 3597—1924. sz. Körirat iskolaszékekhez a 6 éves és a felsőbb e'emi osztályos tanulók tanítása tárgyában; kimutatás beküldendő január 10-ig.

II. Sz. 3580—1924. eln. Körirat az iskolaszékekhez. Mheztartás végett közlöm, hogy a közoktatásügyi miniszter ur 130646—1924. sz. a. Ion Al. lambrior inspektor urat december 1-től kezdődő hatállyal kinevezte az egész ország területére a kisebbségi felekezeti elemi iskolák főfelügyelőjévé. Kolozsvárt, 1924. dec. 23. Ferencz József, unitárius püspök.

Szerkesztik: Dr. Kiss Elek, Pap Domokos, Pálffi Márton, Dr. Varga Béla.

Előfizetési ár: Egész évre 40 L. Magyarországra 46 L. Egyes szám ára 5 L. Akik a 40 L.-t egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egylet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítódíj 500 L. Minden pénz Gálfi Lőrinc egyleti pénztárhoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca) 17 sz.